

Załącznik nr 3 do uchwały Sejmiku nr 19/2018 z dnia 29.05.2018r.
 "Wytyczne ze sprawozdania z realizacji
 LSR / 2014-2020"

Część 6 Efekty ewaluacji wewnętrznej

18.01.2017r.,
 19.01.2017r.,
 31.01.2017r.

Data przeprowadzenia warsztatu refleksyjnego

W warsztacie uczestniczyli:

Członkowie LGD	X
Członkowie Zarządu LGD	X
Członkowie Rady LGD	X
Członkowie organu kontroli wewnętrznej LGD	X
Pracownicy LGD	X
Inni mieszkańcy obszaru objętego LSR	X
Inne podmioty obszaru objętego LSR	
Przedstawiciele ZW	
Przedstawiciele innych LGD	

1.	<p>Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?</p> <p>46,67% osób uczestniczących w badaniu i znających budżet LSR uznało, że realizacja LSR przebiegała zgodnie z planem i jest zadowalająca, 33,33% - że jest zadowalająca choć nie wszystkie założenia udało się zrealizować. Natomiast 20% odpowiedzi wskazuje na niezadowalającą realizację założeń. Można przypuszczać, że najwyższe noty zostały oparte o opublikowane listy operacji wybranych do dofinansowania, a nieco niższe wynikają z głębszej analizy dokumentacji, która wskazuje na niepełne wykorzystanie alokacji.</p> <p>Wydanie jednoznacznej opinii jest ograniczone niewielką liczbą podpisanych umów o dofinansowanie. SGR zrealizowała zaplanowane nabory, a przyjmując, że zakładane środki zostaną zakontraktowane do końca 2018r., należy uznać za zadowalającą, ponieważ pozwoli na realizację wskaźników i budżetu w stopniu zapewniającym premię. Z drugiej strony, nie należy przyjmować maksymalnej skuteczności wnioskodawców w kontrakowaniu środków, co wynika z dostępnych danych mówiących o 3 osobach, które zrezygnowały z realizacji operacji, a co wskazuje na możliwość wystąpienia takiej sytuacji w przyszłości. Jest to szczególnie istotne przy przedsięwzięciach w ramach których nie wykorzystano pełnej alokacji (min. podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie turystyki).</p> <p>Ponadto należy zwrócić uwagę na wskaźniki końcowe PD i środki budżetowe przewidziane na poszczególne przedsięwzięcia. W szczególności dotyczy to poddziałań zw. z rozważaniem działalności gospodarczej, gdzie założono 17 przedsięwzięć, z czego zakontraktowano 3 z prognozą dochodzącą do 6 umów zawartych w ramach zrealizowanego już naboru. Do osiągnięcia wskaźnika pozostaje 14 lub 11 umów przy środkach równych 2.139.522,00zł lub 1.251.350,00zł. Podobna sytuacja występuje w przypadku dywersyfikacji źródeł dochodów w ramach PROW, gdzie przy alokacji równej 1.617.250,31zł konieczne jest podpisanie umów z 6 podmiotami działającymi w sferze kultury. Możliwe jest również wystąpienie podobnego ryzyka niewywiązania się ze wskaźników w przypadku dywersyfikacji źródeł dochodów osób związanych sektorem rybactwa, jednak pełną informację na ten temat SGR otrzyma dopiero po weryfikacji wniosków o dofinansowanie w IP.</p> <p>Niezadowalająca jest realizacja wskaźników i budżetu w zakresie przedsięwzięć, w stosunku do których nie podjęto jeszcze działań. Ich terminy zostały przesunięte z 2017r. na 2018r. - ich realizacja powinna stać się priorytetem w działaniach SGR. W nawiązaniu do projektów współpracy, SGR jest gotowa do złożenia wniosków, jednak niezależnym od niej problemem jest niespójność czasu realizacji wskaźników dotyczących tych projektów w Strategiach poszczególnych LGD. Ponadto złożenie wniosku (każda LGD składa wniosek osobno) utrudniają wytyczne, które w umowie partnerskiej grup każą określić dokładne dane finansowe i rzeczowe każdego z partnerów, podczas gdy większość z nich określi je dopiero w następnym etapie finansowania.</p>
----	---

Pytania uzupełniające:

a)	Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?	Stosunkowo niski poziom realizacji wskaźników w 2017r. nie wpływa obecnie na osiągnięcie celów LSR, ponieważ nie wynika on z braku zainteresowania naborami, a z nieskończonej weryfikacji złożonych wniosków, co oznacza, że większość umów zostanie podpisanych w okresie kończącym pierwszy etap realizacji LSR (do końca 2018r.). Występuje jednak pewne ryzyko związane z projektami współpracy, które wymagają koordynacji działań aż 10 różnych podmiotów niezależnych od SGR – zagrożenie nie polega na braku osiągnięcia celów LSR w ogóle, ale na niezrealizowaniu związanych z nimi wskaźników w ww. terminie.
b)	Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?	Przyczyny odstępstw od planu dotyczyły głównie zmian w przepisach (m.in. konieczność dostosowania procedur do nowych wytycznych), obstrzeżeniach w procedurach zewnętrznych (m.in. wymagania dotyczące umów partnerskich w projektach współpracy) i długiego okresu weryfikacji wniosków w IP. Niewykorzystanie pełnej alokacji wynika natomiast z braku możliwości obniżania wnioskowanych kwot przy operacjach, które w całości nie zmieściły się w limicie środków, co jednak zostało zmienione i zostanie zastosowane przy najbliższych naborach. Wreszcie problemem została się rezygnacja niektórych wnioskodawców z realizacji operacji (nieraz z przyczyn niezależnych), co może powtórzyć się w przyszłych naborach.
c)	Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?	Należy ogłosić nabory wniosków, których realizacja wpłynie na wskaźniki wymagane do osiągnięcia do końca obecnego etapu realizacji LSR, co najmniej w pierwszej połowie roku, tak by mogły one zostać zwerifikowane w odpowiednim czasie przez IP oraz zwiększyć kontakt z wnioskodawcami, których operacje zostały wybrane do dofinansowania w celu monitorowania ich działań związanych z wnoszeniem uzupełnień do dokumentacji konkursowej czy wykonywania zapisów umów o przyznaniu pomocy. Proponuje się też obniżenie wielkości dotacji w wybranych przedsięwzięciach, co pozwoli na dofinansowanie drobniejszych projektów, które są obciążone mniejszym ryzykiem niepowodzenia (m.in. rzadko wiążą się z budową, a tym samym koniecznością uzyskania pozwoleń czy kredytów, które mogą wydłużyć okres ich realizacji lub których niewydatowanie całkowicie uniemożliwi ich wykonanie) i które pozwolą na osiągnięcie wskaźników produktu dla przedsięwzięć, gdzie zakładano składanie mniejszych wniosków niż miało to miejsce w rzeczywistości, a także ogłoszenie konkursów dla tych przedsięwzięć oraz dla zakresów, w ramach których nie wykorzystano znacznej części alokacji (np. podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie turystyki). W zakresie projektów współpracy należałoby podjąć próbę przesunięcia wskaźników Planu Działania związanych z tymi przedsięwzięciami w celu uspołnieniami ich z zapisami LSR innych LGD.

	<p>2.</p> <p>W jakim stopniu jakość składanych projektów wybranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?</p>	<p>Jakość składanych wniosków pozwala wpłynąć na osiągnięcie większości zakładanych wskaźników (wskaźniki związane z innowacyjnością, miejscami pracy i miejscami noclegowymi), a ponadto na realizację założeń LSR, które nie zostały ujęte w Planie Działania (wykorzystanie zasobów lokalnych, tworzenie atrakcji turystycznych, wykorzystanie rozwiązań zmniejszających negatywny wpływ na środowisko i klimat, poszerzenie współpracy), jednak mają znaczący wpływ na polepszenie sytuacji na obszarze SGR w obszarze życia społecznego (stworzenie na nim atrakcyjnego miejsca zamieszkania i pobytu) i gospodarki (rozwój gospodarki opartej na lokalnych zasobach, wykorzystanie potencjału rybackiego), co wynika z diagnozy potrzeb zawartej w Strategii. Wysoką wartość składanych i wybranych do dofinansowania projektów obrazują dane przedstawione w odpowiedzi na pytanie pomocnicze lit. A przedstawiające stopień realizacji kryteriów merytorycznych. Należy przy tym nadmienić, że spośród 95 ocenianych wniosków jedynie 7 nie zostało wybranych do dofinansowania, z czego 1 – na skutek nieprzekroczenia minimum punktowego.</p> <p>Wybieranie projektów na dotychczasowych zasadach może jednak utrudnić realizację wskaźników w całościowej perspektywie (do końca 2023r.). Dotyczy to rozwijania działalności na obszarze oraz rozwoju infrastruktury społecznej, gdzie w limicie środków znalazło się mniej operacji niż zakładano, co spowodowane było wnioskowaniem o maksymalne dopuszczalne kwoty dofinansowania. W przypadku działań gospodarczych pozwoliło to na zapewnienie realizacji wskaźników miejsc pracy, jednak, biorąc pod uwagę zmianę w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru mówiącą o spadku bezrobocia na terenie wszystkich zainteresowanych samorządów oraz tendencję wzrostową w zakresie wynagrodzeń, element ten nie będzie miał tak dużego znaczenia jak dotychczas. W związku z powyższym należałoby podjąć działania zmierzające do zmniejszenia kwoty wsparcia w ww. przedsięwzięciach. Zagwarantowałyby to pomoc dla większej liczby wnioskodawców, a tym samym liczniejszej grupy adresatów operacji (klientów i mieszkańców małych miejscowości), wyrównanie szans mieszkańców i podmiotów dysponujących mniejszym kapitałem na dotacje oraz zwiększyłyby szanse na bezproblemową realizację operacji w zakładanych czasie. Jedną z możliwości ujętej już w procedurach SGR jest możliwość obniżania wnioskowanej kwoty dofinansowania dla operacji, które jako pierwsze znalazły się poza limitem środków w taki sposób, by mogły one otrzymać wsparcie. W zakresie innych działań wskazane jest wspomniane już ograniczenie kwoty dotacji (przez ustalenie dodatkowych warunków wsparcia lub kryteria) oraz zmniejszenie wymagań dotyczących tworzenia nowych miejsc pracy (zmiana kryteriów).</p>
--	---	--

Pytania uzupełniające:

a)	<p><i>W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?</i></p>	<p>Jakość wniosków jest zadowalająca niemal we wszystkich obszarach tematycznych. Również ankietowani, którzy wypowiedzieli się w tym temacie (jedynie 6 ze 152 osób, pozostali nie znają treści wniosków lub wskaźników LSR) uważają, że jakość wniosków jest zadowalająca. Do głównych wskaźników w tym zakresie należy spełnianie jakościowych kryteriów wyboru:</p> <p>Ⓐ Infrastruktura społeczna: kryterium innowacyjności (wskaźnik LSR) - 100% wybranych projektów mieszczących się w limicie środków z zakresu infrastruktury społecznej,</p> <p>Ⓑ Turystyka: kryterium wykorzystania zasobów lokalnych: spełnia je 100% operacji wybranych w ramach podejmowania działalności w zakresie turystyki, kryterium stworzenia nowej atrakcji lub wpisania się w produkt turystyczny – tylko 1 operacja z zakresu podejmowania działalności zw. z turystyką nie spełniła tego kryterium. Drugi wskaźnik PD, tj. liczba nowych miejsc niedogodnych przypisany został do przedsięwzięcia polegającego na podejmowaniu działalności w zakresie turystyki ze względu na spełnienie warunków dotyczących wskaźników wynikających z wytycznych, a nie z uwagi na osiągnięcie wysokiej jakości wniosków (nie stanowił on kryterium punktowego) – wg SGR na obszarze znajduje się wystarczająca liczba obiektów zakwaterowania (o jakości operacji stanowiło stworzenie atrakcji turystycznej) lub wpisania się w projekt turystyczny). Niemniej złożone i wybrane do dofinansowania wnioski zakładają stworzenie 50 takich miejsc, co znacznie przekracza końcowy wskaźnik PD</p> <p>Ⓒ Usługi dla ludności (w tym turystyczne): kryterium innowacyjności (wskaźnik LSR): spełniło je 100% wybranych projektów mieszczących się w limicie środków z zakresu rozwijania działalności gospodarczej i rozwijania łancuchów dostaw produktów rybackich, 81,82% wniosków w przedsięwzięciu związanym z podejmowaniem działalności w zakresie usług dla lokalnej społeczności, 50% – w podejmowaniu lub rozwijaniu działalności zw. z potencjałem wodnym, a w dywersyfikacji źródeł dochodów osób związanych z rybakami – 41,67%. Wszystkie podane wartości pozwalają na realizację Planu Działania w odniesieniu do pierwszego etapu realizacji LSR (do końca 2018r.), a w całościowej perspektywie wskaźnik innowacyjności nie zostałby osiągnięty jedynie w zakresie ostatniego przedsięwzięcia, jednak pozostają kwota środków dając możliwość na jego realizację; kryterium wykorzystania zasobów lokalnych: spełnia je 83,33% operacji z zakresu dywersyfikacji źródeł dochodów osób z sektora rybackiego, ponad 1/3 operacji polegających na podejmowaniu działalności w zakresie usług dla ludności i 7 na 8 wniosków wybranych do dofinansowania w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, kryterium współpracy w zakresie rozwoju łancuchów dostaw produktów rybackich – spełniło je 100% rekomendowanych do dofinansowania wniosków, kryterium związane z działaniami proekologicznymi – spełnia je 100% wniosków z zakresu dywersyfikacji źródeł dochodów z sektora rybackiego.</p> <p>Wątpliwość dotyczy wartości finansowej składanych wniosków, szczególnie w przedsięwzięciach, gdzie wielkość dotacji nie była zmniejszona lub ograniczona kryteriami wyboru, tj. w zakresie rozwijania działalności gospodarczej i infrastruktury społecznej. W pierwszym przypadku wartość projektów umożliwiła uzyskanie kryterium: rezultatu, jakim są stworzone miejsca pracy, w tym dla osób z grup defaworyzowanych – podpisane umowy zapewniają realizację tego drugiego wskaźnika i 66,67% wskaźnika związanego z miejscami pracy w skali całego Planu Działania. Osoby prowadzące działalność były bowiem w stanie zatrudnić większą niż wymagana liczbę osób jedynie w przypadku wnioskowania o maksymalną dopuszczalną kwotę dofinansowania (w innym przypadku koszty zatrudnienia oraz przyjmowane w związku z tym zobowiązania powodowałyby nieopłacalność otrzymania dotacji), co jednocześnie zobowiązywało ich do wniesienia większego wkładu własnego, który również był punktowany. Doprowadziło to do zmniejszenia szans na otrzymanie dofinansowania przez mniejszych przedsiębiorców, mimo, że ich wnioski były równie dobre jakościowo, co projekty o większej wartości finansowej. Ponadto nie przewidziano konsekwencji wynikających ze skomplikowania wykonania zakresu rzeczowego objętego „dużymi” wnioskami, min. inwestycje wymagały pozyskania środków na wkład własny czy pozwoleni, co spowodowało utrudnienia w ich realizacji lub rezygnację z dotacji. Ponadto zarówno w omawianym zakresie, jak i w ramach infrastruktury społecznej przyznawanie wysokich kwot dofinansowania spowodowało wykorzystanie alokacji na mniejszą liczbę projektów niż planowano.</p>
b)	<p><i>Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?</i></p>	<p>Jedynie mniejsza niż planowano liczba wybranych do dofinansowania operacji dotyczących infrastruktury i rozwijania działalności gospodarczej może odbić się na realizacji celów LSR (na spełnianie wskaźników produktu). Proponowane ograniczenie wartości dotacji w tych zakresach nie wpłynie na jakość wniosków, a tym samym na osiągnięcie celów LSR, ponieważ w ramach naborów organizowanych w 2016r. projekty, które nie zmieściły się w limicie środków również osiągały wysoki stopień realizacji kryteriów jakościowych, a o ich miejscu na liście zdecydowała liczba stworzonych miejsc pracy (warunek, który będzie miał mniejsze znaczenie) lub, w przypadku infrastruktury – miejsce realizacji operacji (kryterium mające na celu przeprowadzenie inwestycji w małych miejscowościach). Ponadto powyższe stwierdzenie potwierdzają dane dotyczące naborów w zakresie rozwijania łancuchów dostaw produktów rybackich i podejmowania lub rozwoju potencjału wodnego, gdzie jakość projektów nie miała związku z ich merytoryczną wartością (większość wniosków, która znalazła się w limicie środków spełniała kryteria jakościowe).</p>
c)	<p><i>Co można zrobić by podnieść jakość wniosków?</i></p>	<p>Z danych na temat spełnienia przez wybrane i złożone operacje wynika, że jakość wniosków jest wysoka, dlatego nie ma uzasadnienia do podejmowania działań związanych z jej podnoszeniem. Jedynym problemem pozostaje liczba wybranych do dofinansowania operacji w 2 zakresach tematycznych (infrastruktury i rozwijania działalności gospodarczej), co może zostać zniwelowane poprzez ograniczenie kwot dotacji w tych przedsięwzięciach.</p>

	<p>3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?</p>	<p>Kryteria wyboru są jednym z najważniejszych elementów realizacji LSR, ponieważ pomagają w realizacji jej wskaźników i celów, dla Rady stanowią wyznacznik oceny jakości złożonych wniosków, a dla wnioskodawców – warunek otrzymania dotacji. W związku z powyższym budzą one największe zainteresowanie wśród wszystkich stron procesu naboru i wyboru wniosków, co potwierdza ich znajomość wśród ankietowanych – 46,15% z nich zna je doskonale, a 36,54% – orientuje się w nich. Ich zdaniem kryteria są jednoznaczne i obiektywne, a wątpliwości co do tego zgłosiło jedynie 6 na 43 osoby. Takie oceny wynikają ze szczegółowych opisów kryteriów w procedurach, rzetelnego informowania o decyzji Rady ws. rozpatrzenia kryteriów oraz z działań doradczych i szkoleniowych Biura polegających na dokładnym omawianiu kryteriów, czy nawet ćwiczeniu ich weryfikacji. Więcej uwag pojawia się natomiast przy ocenie wpływu kryteriów na wybór najlepszych wniosków, co może wynikać z faktu, że dotychczas wnioski z pierwszych miejsc na listach operacji wybranych, w tym również te, które nie zmieściły się w limicie środków, miały zbliżoną wartość merytoryczną, a o ich lokacie zadecydowały kryteria mające duży wpływ na wskaźniki LSR (np. zatrudnienie, które było wysoko punktowane, a ponadto stanowiło kryterium pomocnicze, krótszy termin realizacji operacji czy wnioskowana kwota dofinansowania). Zatem warunkiem otrzymania dotacji było nie tylko zaplanowanie wysoko jakościowego projektu – musiał on dodatkowo realizować cele LSR (kryteria związane z osiągnięciem wskaźników LSR) oraz odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności (np. poprzez spełnienie kryterium związane z zamieszkania lub prowadzenia działalności na obszarze). Szeroki wachlarz kryteriów spełniających różne role w realizacji zapisów Strategii powoduje, że zmiany, które uczestnicy warsztatów refleksyjnych uznali za wskazane do wprowadzenia, wynikają nie z jakości projektów, ale z potrzeby aktualizacji LSR (w zakresie zmniejszenia punktacji za miejsca pracy i pracowników z grup defaworyzowanych) oraz ze zmiany wytycznych dotyczących procedur (wprowadzenie w dodatkowego opisu w kryterium związanym z liczbą wcześniej wybranych do dofinansowania wniosków w przypadku projektów, które znalazły się w limicie środków z powodu obniżenia dla nich kwoty wsparcia, a z których realizacji zrezygnowano właśnie z uwagi na mniejsza niż planowana dotację – wnioskodawca taki nie straci punktu z powodu wcześniejszego wyboru jego wniosku o dofinansowanie).</p>
--	---	---

Pytania uzupełniające:

<p>Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?</p>	
---	--

<p>a)</p>	<p>Jednoznaczność kryteriów została oceniona na 4,6 pkt. (w skali 1-5), co wynika z faktu, że każde kryterium, które może budzić wątpliwość zawiera odpowiednie definicje, wyjaśnienie punktacji oraz podstawę przyznawania punktów. Ponadto pracownicy SGR tłumaczą znaczenie kryteriów podczas konsultacji i szkoleń poprzez omawianie przykładów ocenionych wniosków oraz przygotowanych przez siebie opisów. Obiektywność uzyskana również pozytywną notę o wartości 4,5 pkt. Wpłynął na to przedstawiony wyżej fakt dokładnego opisanie kryteriów, które mogą być różnie rozumiane, w tym m.in. innowacyjności, czy zastosowania rozwiązań zmniejszających wpływ na środowisko. Duże znaczenie ma też gradacja punktowa, dzięki której istnieje możliwość różnicowania wniosków w zależności od ich jakości (np. wykorzystanie zasobów lokalnych w głównym zakresie operacji) i jako elementu operacji), oddziaływania (innowacyjność w zakresie miejscowości, gminy, obszaru) lub wartości wskaźnikowej (stworzenie 1, 2, 3 miejsc pracy, zatrudnienie 1, 2, 3 osób). Takie rozwiązania wyrównują również szanse operacji, których charakter czy wartość finansowa utrudniają osiągnięcie maksimum punktowego. Ponadto stosuje się kryterium wprost nakierowane na wspomniane wyrównanie szans, a mianowicie - obniżenie punktacji dla wnioskodawców, którzy już otrzymali dotację.</p> <p>Ocenę równą 4,1 pkt. przyznano w zakresie wpływu kryteriów na wybór najlepszych projektów. Mimo niższej oceny w tym aspekcie, dane związane z szacowanym wpływem projektów spełniających największą ilość kryteriów na wskaźniki LSR oraz na zaspokojenie potrzeb wynikających z diagnozy obszaru są zadawalające, choć w jednym przypadku to właśnie kryteria wskaźnikowe przeważały nad jakościowymi.</p> <p>Sytuacja taka pojawiła się przy rozwiązaniu działalności gospodarczej, w ramach której 3 z 8 wniosków rekomendowanych do dofinansowania spełniły wszystkie kryteria w pełnym zakresie, a o ich miejscu na liście zdecydowała kolejność ich złożenia. Różnica między nimi a ostatnią operacją w limicie środków wyniosła 4 punkty. Projekt, który uzyskał miejsce bezpośrednio za nią, zdobył taką samą liczbę punktów, jednak jego innowacyjność miała większy zasięg (w skali całego obszaru), natomiast zadeklarowana liczba stworzonych etatów była niższa, co oznaczało, że w mniejszym zakresie spełnił kryterium pomocnicze i przez to znalazł się poza limitem środków. W tym przypadku o dofinansowaniu zdecydowało zatem kryterium odnoszące się do wskaźników. Z drugiej strony nie nadano by mu tak dużego znaczenia, gdyby nie wynikało ono z potrzeb lokalnej społeczności związanych z bezrobociem.</p> <p>W pozostałych przypadkach nie pojawiły się podobne wątpliwości.</p> <p>W zakresie infrastruktury społecznej 2 wnioski, które zmieściły się w limicie środków, wpisały się w 100 procentach w kryteria w całym im ich zakresie. Operacja, która znalazła się na 3 miejscu również spełniła wszystkie warunki, jednak w mniejszym stopniu (była innowacyjna w skali gminy, a nie całego obszaru), a kolejna dodatkowo miała zostać zrealizowana w miejscowości przekraczającej 1000 mieszkańców. Gradacja punktowa w obrębie jednego kryterium oraz zastosowanie premii dla wniosków odpowiadających na potrzeby lokalnej społeczności wynikające z zapisów LSR pozwoliły zatem zróznicować wartość wysoko jakościowych projektów i wybrać te, które w największym stopniu spełniały oczekiwania wynikające ze Strategii.</p> <p>W przypadku podjętowania działalności gospodarczej w zakresie usług dla lokalnej społeczności, 1 operacja nie uzyskała minimum punktowego, a jedna znalazła się poza limitem środków, nie spełniając żadnego kryterium jakościowego, tj. innowacyjności i wykorzystania zasobów lokalnych. Wniosek, który jako ostatni zmieścił się w limicie środków był natomiast innowacyjny w skali miejscowości, co oznacza, że w większym stopniu odpowiadał na potrzeby lokalnej społeczności (tworzył usługę, do której mieszkańcy miejscowości nie mieli dostępu), a przez to był lepszy jakościowo.</p> <p>Przy podjętowaniu lub rozwijaniu działalności związanej z wodnym potencjałem obszaru jedynie 2 wnioski nie spełniły kryterium innowacyjności, natomiast posiadały one dużą wartość dla realizacji zapisów LSR w zakresie rodzaju wnioskodawcy (osoba z sektora rybackiego, tj. należąca do grupy defaworyzowanej), stworzenia dodatkowych etatów dla osób z grup defaworyzowanych (wskaźniki rezultatu), rodzaju prowadzonej działalności (sporty wodne lub gastronomia oparta o zasoby rybne – diagnoza LSR) oraz czasu realizacji operacji i kwoty dofinansowania (wpływ na wskaźniki produktu LSR). Wnioski, które znalazły się poza limitem środków spełniały ww. kryteria w większym stopniu (nie spełniały ich jednocześnie lub spełniały w mniejszym zakresie). Dzięki wskaźnikowi 6 najlepszym operacji do dofinansowania, szacuje się (brak weryfikacji wniosków przez IP), że wszystkie wskaźniki niezbędne do zrealizowania do końca 2018r. zostaną osiągnięte.</p> <p>Ponadto, w ramach rozwiązania łańcuchów dostaw produktów rybackich, wybrano 4 z 8 złożonych wniosków. Ich cechą wyróżniającą była innowacyjność w skali obszaru. Pozostałe operacje nie spełniły ww. kryterium, natomiast o wysokiej jakości wszystkich wniosków świadczy nawigowanie współpracy z min. 4 podmiotami z obszaru SGR w zakresie dostaw produktów rybackich (kryterium jakościowe spełnione na maksymalnym poziomie).</p> <p>Wiele projektów, które zostały wybrane do dofinansowania, ale z uwagi na ograniczoną alokację pozostały bez wsparcia, charakteryzowało się dużą wartością merytoryczną, jednak spełniało kryteria w różnym stopniu (w przypadku gradacji punktów). Ponadto do oceny wprowadzono kryteria dodatkowe, od których zależało pierwszeństwo tak samo ocenionych operacji – były nimi liczba nowych etatów i zatrudnionych osób z grup defaworyzowanych. Z uwagi na to, że sytuacja na obszarze w tym zakresie polepsza się, należy zmienić omawiane kryteria – np. zmniejszyć ich znaczenie punktowe i zastanowić się nad warunkami, które będą miały decydujący wpływ na końcową lokatę wniosku.</p>
-----------	---

b)	Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?	<p>Wśród ankietowanych 30%, które składało wnioski do SGR przyznało, że miało wątpliwości dotyczące kryteriów wyboru. 1 z nich podała ogólną przyczynę, tj. „dyskusyjną definicję”. Jednak nie odniosła się, jakie kryterium ma na myśli, 1 – nie do końca rozumiała różnicę między stworzonym miejscem pracy a pracownikiem (pierwsze kryterium odnosi się do liczby etatów, a drugie – do liczby zatrudnionych osób bez względu na wielkość etatów), a 1 stwierdziła, że miała problem ze spełnieniem kryterium zatrudnienia, czyli jej wątpliwości nie dotyczyły treści kryterium, ale wiążących się z nim wymagań. Na szkoleniach i podczas konsultacji pracownicy SGR dokładnie tłumaczyli znaczenie poszczególnych kryteriów, podając ich przykładowe opisy i proponując złożenie konkretnych dokumentów z nimi związanych. Na spotkaniach w formie warsztatowej wprowadzono również element polegający na ocenie przygotowanych przez prowadzących wniosków o dofinansowanie przez uczestników, czyli potencjalnych wnioskodawców, co pozwoliło im na realistyczną ocenę własnych projektów i skłoniło do przemyślenia rozwiązań, które pozwoliłyby na uzyskanie przez ich operacje wszystkich zakładanych punktów.</p>
c)	Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?	<p>Kryteria pozwoliły wybrać do dofinansowania najlepsze wnioski, dlatego wprowadzanie nowych warunków otrzymania wsparcia lub zmiana istniejących nie będzie wynikiem z grupy defaworyzowanych) oraz ze zmian w procedurach wprowadzonych w oparciu o Wytyczne MRIRW nr 6/4/2017. Ostatnia zmiana wiąże się z możliwością obniżania wsparcia dla operacji, która jako pierwsza znajdzie się poza limitem środków do kwoty pozwalającej jej zmieścić się w tym limicie. Z uwagi na to, że wnioskodawca może uznać, że nie będzie w stanie zrealizować swojego projektu za ustaloną dotację, Rada, w następnym naborze, w ramach którego złożony wniosek, nie powinna odejmować mu punktów za wcześniejszy wybór jego operacji do dofinansowania. Członkowie Rady podczas warsztatu refleksyjnego stwierdzili, że takie podejście byłoby niesprawiedliwe, ponieważ osoby składające wnioski szacują możliwość realizacji zakresu rzeczowego, wpływający na deklarowane przez nich wskaźniki głównie na podstawie wsparcia. Ich odmowa realizacji operacji z powodu niezależnej od ich decyzji, nie może zatem być traktowana jako odstąpienie od wykonywania zadań projektowych wynikające z ich winy lub zaniedbania.</p>

<p>W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?</p>	<p>LSR i zastosowane w ramach jej realizacji kryteria wyboru operacji, a co za tym idzie – wybierane projekty w dużej mierze przyczyniają się zaspokajania potrzeb lokalnej społeczności, a tym samym przyczyniają się do osiągnięcia celów SGR (m.in. przy założeniu podpięcia umów przez wszystkich wnioskodawców, których operacje zostały wybrane do dofinansowania – z wyjątkiem 3 wycofanych projektów – wskaźniki Planu Działania do końca 2018r. zostają zrealizowane na poziomie pozwalającym na osiągnięcie premii, a ponadto 75% ankietowanych uważa, że wybrane projekty całkowicie przyczyniają się do realizacji celów LSR, a 27% - że częściowo). Jednocześnie należy mieć na uwadze, że elementy przyczyniające się do realizacji celów, tj. m.in. wielkość zatrudnienia (wskaźnik) powinny zostać przewartościowane, ponieważ na obszarze objętym LSR zaszyły zmiany mogące wpłynąć na dezaktualizację LSR (mniejsze wyrodoce, zwiększenie wynagrodzeń, poprawa infrastruktury).</p> <p>W zakresie rozwoju gospodarczego ankietowani wskazywali potrzebę wsparcia przedsiębiorstw, w szczególności małych i nowych, przy czym zauważyli różnicowanie w rozwoju gospodarczym i kapitale początkowym mieszkańców poszczególnych gmin, jako na główne problemy w tym obszarze. Zgodnie z LSR przy podejmowaniu działalności gospodarczej dot. usług dla lokalnej społeczności wprowadzono kryterium ułatwienia dostępu do usług mieszkańców mniejszych miejscowości, które spełniło 90% operacji mieszczących się w limicie środków. Warunek będzie spełniony poprzez uruchamianie stron internetowych z opcją zamówienia towaru oraz ofertę dojazdu do Klienta. Poza tym, badając innowacyjność projektów (81,82% operacji), punktowano wyłącznie rozwiązania i towary lub usługi, do których w ogóle nie ma dostępu dla mieszkańców obszaru, gminy czy miejscowości. Ponadto niewielka wartość projektów (60 tys. zł) oraz finansowanie ich do 100% umożliwiły wnioskowanie nawet osobom nie posiadającym dużego kapitału początkowego (w tym z grup defaworyzowanych, tj. kobietom, osobom z wykształceniem niższym niż średnie i osobom młodym do 35 roku życia – 100% operacji wybranych do dofinansowania) lub które były w stanie uzyskać na wkład własny kredyty lub pożyczki, a także niewielkie, a raczej proporcjonalne do środków, wymagania związane z zatrudnianiem pracowników (samozatrudnienie ujęte we wskaźnikach, dodatkowe punkty za 0,5 lub 1 dodatkowy etat). Warunki zachęcyły do składania wniosków mieszkańców niemal wszystkich gmin (z wyjątkiem Kępca), w tym Ustka i Smołdzino, a w których istnieje najmniej przedsiębiorstw. W zakresie podejmowania działalności gospodarczej dotychczas w LSR przyjęto podobnie ułatwienia dla wnioskodawców co w ww. przedsięwzięciu, a jakość projektów została podniesiona poprzez wymóg stworzenia atrakcji turystycznej lub wpisania się w istniejący produkt turystyczny oraz wykorzystanie zasobów lokalnych. Efektem kryteriów oraz wspomnianych warunków związanych z finansami i zatrudnieniem było złożenie wniosków – jedynie mieszkańców gminy znajdującej się w najgorszej sytuacji gospodarczej – Smołdzina (5 na 8 wniosków). Smołdzino jest bowiem najbardziej charakterystycznym terenem obszaru objętego LSR – znajduje się na nim większa część Słowińskiego Parku Narodowego (zasoby przyrodnicze) i kulturowe (zabytki Słowińców – jedynej grupy etnicznej zidentyfikowanej na obszarze (zasoby kulturowe). Ułatwiło to otrzymanie przez wnioskodawców wysokiej liczby punktów dzięki czemu na terenie samorządu stworzonych zostanie 5 nowych firm turystycznych, 6 miejsc pracy (etaty) i 38 nowych miejsc noclegowych. Przy podejmowaniu lub rozwianiu działalności gospodarczej zw. z potencjałem wodnym, rozwojem łańcuchów dostaw produktów rybskich oraz dywersyfikacją źródeł dochodów w sektorze rybackim w celu zachęcenia do wnioskowania mniejszych firm i mieszkańców wprowadzono kryterium punktowe ograniczające kwotę dofinansowania. W jej wyniku dofinansowanie otrzymało więcej podmiotów, niż w przypadku, gdyby nie różnicowane wartości dotacji (m.in. w zakresie łańcuchów dostaw kwota dofinansowania 3 na 4 operacji znajdujących się w limicie środków wyniosła poniżej 150 tys. zł, w zakresie potencjału wodnego – 5 na 6 operacji, w zakresie dywersyfikacji – 4 na 12 operacji, jednak w tym przypadku z uwagi na fakt, że działanie skierowane było głównie do armatorów i hodowców, którzy posiadają znaczny kapitał, premiowanie niższej kwoty dotacji miało na celu raczej wybór do dofinansowania większej liczby wniosków – w naborze z 2017r. wszystkie wnioski zmieściły się w limicie środków, co byłoby niemożliwe w przypadku wpływu projektów o maksymalnej wielkości dofinansowania).</p>
---	--

Mniejsze dofinansowanie nie wpłynęło na jakość wniosków w ww. zakresach – m.in. wszystkie wybrane do dofinansowania operacje związane z lancuchami dostaw były innowacyjne, a przy potencjalnie wodnym warunek ten spełniły 3 z 5 projektów o mniejsze kwocie dofinansowania. W zakresie rozwijania działalności gospodarczej w celu ograniczenia składowania wyłącznie „dużych” projektów, a przez to – wyrównania szans na dofinansowanie przedsiębiorców z niewielkim kapitałem, wprowadzono kryterium punktowe związane z powiększonym wkładem własnym, co jednak okazało się mało skutecznym rozwiązaniem. Wszyscy wnioskodawcy, których operacje zmieściły się w limicie środków, starały się o maksymalną lub zbliżoną do niej kwotę wsparcia (maks. 300 tys. zł), przez co z 37 ocenionych wniosków do dofinansowania rekomendowano jedynie 8, co z uwagi na wysoki wskaźnik produktu dotyczący liczby operacji polegających na rozwoju działalności, nie w niewielkim stopniu przyczyniło się do realizacji celu LSR. Uniemożliwiło to uzyskanie pomocy przez mniejsze firmy (7 wniosków o kwocie dotacji o wartości zbliżonej lub niższej niż 200 tys. zł), w tym działające na terenie gmin o niższych wskaźnikach gospodarczych, tj. Uszki i Kępice. Wybór projektów o kwocie wsparcia wynoszącej ok. 300 tys. zł miał korzystne efekty związane z utworzeniem wielu miejsc pracy, w tym również dla osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy, jednak inną, negatywną konsekwencją, było wycofanie się z realizacji operacji 2 wnioskodawców, z których jeden nie był w stanie złożyć wszystkich uzupełnień do wniosku, a drugi – spełnić warunków i większych kredytów, itp.), co zwiększa ryzyko ich niepowodzenia.

Wobec powyższych danych wskazane jest wprowadzenie zmian w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, podobnie, jak zrobiono to w innych opisanych przedsięwzięciach, a więc polegających na obniżeniu kwoty dofinansowania do poziomu stwarzającego równe szanse w ubieganiu się o środki dla wszystkich przedsiębiorców zainteresowanych uzyskaniem wsparcia oraz niwelującego ryzyko odstąpienia od nich wnioskodawców.

W obszarze infrastruktury ankietowani z jednej strony zauważyli poprawę w liczbie jej obiektów lub jej stanie, z drugiej - wskazują duże zróżnicowanie w tym zakresie między różnymi samorządami. W ramach naboru w tym zakresie wybrano operacje realizowane przez Gminę Słupsk i Gminę Kępice. Budżet pierwszej z nich oscyluje w granicach 97 mln zł, a drugiej – 49 mln zł i jest niemal najniższy spośród wszystkich samorządów (dane: gmina Słupsk i gmina Kępice, 2017r.). Jednocześnie gmina Słupsk posiada najwięcej mieszkańców i miejscowości (17 383, 46, dane: GUS 2016r.), co znacznie zmniejsza możliwość realizacji przez nią innowacyjnych przedsięwzięć, co było jednym z kluczowych kryteriów wyboru wniosków. Obydwie operacje spełniły ten warunek, deklarując organizację innowacyjnych imprez z wykorzystaniem stworzonych obiektów infrastruktury. Dodatkowo kryteria punktowe premiowały przedsięwzięcia realizowane w miejscowościach do 1000 mieszkańców, co miało na celu zwiększenie szans na inwestycje w małych wsiach (potrzeba wykazana przez ankietowanych), których zakres skonsultowany został z lokalną społecznością i które zakładały ułatwienie dostępu do nich osób starszych lub niepełnosprawnych (ich efektem miała być realizacja inwestycji odpowiadających na potrzeby mieszkańców). Zwiększenie liczby miejsc, w których powstanie infrastruktura w ramach kolejnych naborów, zostanie zapewnione przez kryterium premiujące wnioskodawców, którzy jeszcze nie otrzymali dofinansowania. Wymienione warunki spełniły wszystkie wybrane do dofinansowania wnioski, co przyczyniło się do realizacji celu, jakim jest stworzenie atrakcyjnego miejsca zamieszkania i pobytu poprzez osiągnięcie wskaźników produktu zakładanych do realizacji do końca 2018r. przypisanych do przedsięwzięcia. Jednocześnie w dalszej perspektywie negatywne oddziaływanie na cel może mieć zbyt mała liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie (wskaźnik produktu). Podobnie jak w przypadku rozwijania działalności gospodarczej, nie ograniczono przy tym w znaczący sposób kwoty dofinansowania, a wprawdzie kwoty wydatków kwalifikowalnych obciążający budżet LSR. Spowodowało to złożenie wniosków na maksymalne wsparcie, w wyniku czego w limicie środków znalazły się tylko 2 operacje.

SGR podjęła działania zmierzające do pełnego realizacji celu, obniżając w kolejnym konkursie kwotę wsparcia (poprzez ustalenie dodatkowych warunków wsparcia dotyczących dotacji) oraz zastrzegając, że w konkursie będą mogły startować tylko podmioty działające w sferze kultury. Dodatkowo zmiana rozporządzenia MRIRW z 24.09.2015r. umożliwiła wnioskowanie w ramach tego przedsięwzięcia (wprowadzono odpowiednią zmianę w LSR) wyłącznie na wyposażeń obiektów infrastruktury. Podjęte działania umożliwiły wnioskowanie o dotacje również przez jednostki organizacyjne samorządów, które mają do dyspozycji mniejszy budżet i które działają „bliżej” mieszkańców oraz utrzymywanie lub podniesienie jakości usług świadczonych w obiektach kulturalnych, co wpłynęło na realizację produktu rezultatu, tj. wzrostu odwiedzających te obiekty osób.

Pytanie uzupełniające:

<p>a)</p>	<p><i>Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?</i></p>	<p>Na obszarze doszło do niewielu zmian, które mogą wpłynąć na dezaktualizację LSR. 76% uczestników badań SGR uważa, że sytuacja społeczno-gospodarcza nie zmieniła się, a 24% - że zaszły zmiany związane głównie z poprawą infrastruktury oraz spadkiem bezrobocia. Po jednej osobie zgłosiło wyższe zarobki oraz więcej miejsc noclegowych i ogólną poprawę sytuacji. W przypadku infrastruktury należy zwrócić uwagę, że 3 spośród 6 gmin realizuje budżet obywatelski, w ramach którego realizowane są najważniejsze dla mieszkańców inwestycje infrastrukturalne. Poza tym w latach 2015-2017 przeprowadzono takie przedsięwzięcia polegające w dużej mierze na remontach i budowie dróg, sieci wodociągowej, termomodernizacji szkół i przedszkoli, budowę mieszkań socjalnych, a także: w Mieście Ustka zrealizowano lub rozpoczęto 50 inwestycji, w tym, oprócz wymienionych wyżej: budowę marina i kanału portowego, przebudowę jedynego mostu w mieście, budowę parku, infrastruktury na plaży i infrastruktury do uprawiania sportów ekstremalnych, budowę lapidarium, tras kajakowych, remonty i budowę boisk (dane: budżet Gminy Miasto Ustka), w gminie Ustka - również 50 przedsięwzięć: mini. polegających na budowie boisk wielofunkcyjnych, placu rekreacyjnego, wyposażeniu placów zabaw, budowie CIT czy bazy ratownictwa (dane: budżet Gminy Ustka), w gminie Słupsk - aż 291 (z wyłączeniem oświetlenia dróg i innych obiektów) obejmujących min. budowę i remonty boisk, siłowni zewnętrznych, ściezek rowerowych, biblioteki, świetlic i placów rekreacyjnych oraz związanej z nimi małej infrastruktury, doposażeniem placów zabaw (dane: budżet Gminy Słupsk), w gminie Smołdzino - 13, w tym rozwianie szlaków turystycznych. W Kępicach w okresie 2015-2017 przeprowadzono 58 inwestycji, głównie w sieci wodociągowej, termomodernizację, remonty i budowę szkół, budowy i remont dróg, a poza tym: przeprowadzono remont boiska, budowę parków rekreacyjnych i kąpielisk, ściezek rowerowych, hali widowiskowej, siłowni zewnętrznych, bibliotek i centrum rehabilitacyjnego, na 2018r. planuje się renowację budżet na inwestycje wynoszący ok. 11 mln zł, z których zostaną zbudowane m.in. przystanki kajakowe i sieć ciepłownicza. Również pozostałe uwagi mają potwierdzenie w obiektywnych danych. Bezrobocie w 2016r. zmniejszyło się w każdej z gmin członkowskich (Gmina Ustka - 2016r. - 11,7%, 2015r. - 12,9%, 2014 - 14,8%; Gmina Słupsk - 2016r. - 8,9%, 2015 - 12,3%, 2014 - 16,5%; Gmina Kobylnica - 2016r. - 9%, 2015 - 9,4%, 2014 - 14,3%; Gmina Smołdzino: 2016r. - 11%, 2015 - 16,3%, 2014 - 21,2%; Gmina Kępice - 2016r. - 21,1%, 2015 - 22,4%, 2014 - 28,2%; Miasto Ustka (dane na grudzień w kolejnych latach) - 2016r. - 68os., 2015r. - 72os., 2014r. - 91os. - dane GUS i UP Słupsk). Podniosła się również średnia zarobków brutto: 2016r. - 3 643zł, 2015r. - 3 497zł, 2014r. - 3 409zł. Co roku w większości gmin wzrasta też lub utrzymuje na takim samym poziomie liczba miejsc noclegowych: w Gminie Ustka - w 2014r. było ich 6 087, w 2015r. - 6 094, w 2016r. - 6 584, w Mieście Ustka w 2014r. było 65 obiektów noclegowych, w 2015r. - 66, w 2016r. - 68, w gminach Słupsk i Kobylnica liczba miejsc noclegowych nie zmieniła się (dane: GUS), w przypadku Gminy Kępice nie brakuje danych o ten temat. Jedynie w gminie Smołdzino zanotowano spadek liczby miejsc noclegowych: w 2014r. było ich 247, w 2015r. - 134, a w 2016r. - 117 (dane GUS). Podsumowując, zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej, które mogą wpłynąć na dezaktualizację LSR są korzystne, a ich wpływ dotyczyć może głównie zmniejszenia nacisku na tworzenie nowych miejsc pracy - wydaje się, że większe znaczenie będzie miało utrzymanie istniejących etatów i wysokości wynagrodzenia. Ponadto większy nacisk należy położyć na doposażanie tworzonej infrastruktury</p>
-----------	--	--

b)	<p><i>Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jakże i jak można na nie zareagować?</i></p>	<p>75% badanych (badania własne SGR) widzi zróżnicowanie między poszczególnymi gminami objętymi LSR. Najwięcej z nich (50%) uważa, że największe różnice zachodzą w rozwoju gospodarczym i dostępie do usług. Potwierdzają to dane GUS z kwartałów I-III 2017r. oraz z CEIDG, wg których największej firm prosperowało w Gminach: Słupsk (1340, największa liczba mieszkańców), Mięście Ustka (1179) i Kobylnica – 1065, natomiast w gminach Ustka, Kępice i Smołdźno było to odpowiednio: 679, 566 i 210 przedsiębiorstw. Najliczniejszą grupę stanowią firmy handlowe i budowlane, z wyjątkiem gminy Ustka, gdzie najwięcej przedsiębiorców prowadzi wynajem miejsc noclegowych. Omawiany obszar można połączyć z takimi różnicami wskazanymi przez ankietowanych jak: kapitał początkowy mieszkańców (29% odpowiedzi) i stopień bezrobocia (26% odpowiedzi). Z uwagi na to, że największy problem z miejscami pracy występuje w gminie Kępice (21,1%) oraz gminach Smołdźno i Ustka – 11 i 11,7% – są to gminy z najniższym wskaźnikiem działających przedsiębiorstw – można przypuszczać, że podział w wielkości kapitału, przebiega wg podobnej granicy. Jako główne sposoby zareagowania na ww. różnice wskazano pomoc firmom, zwłaszcza młodym lub małym.</p> <p>38% ankietowanych wskazało natomiast różnice w infrastrukturze gmin. Z uwagi na to, że na obszarze występują tylko 2 miasta, należy przyjąć, że to właśnie w ich obrębie znajduje się najwięcej jej obiektów. Natomiast biorąc pod uwagę liczbę inwestycji omówionych przy pytaniu oznaczonym lit. A, widać, że niemal wszystkie samorządy rozwijają zarówno infrastrukturę społeczną (plac zabaw, plac rekreacyjny, boiska, świetlice), jak i turystyczną (ścieżki rowerowe, przystanki kajakowe), jednak ze względu na dużą liczbę miejscowości nie zawsze są w stanie zaspokoić wszystkie potrzeby lokalnej społeczności. Wyjątkiem jest gmina Smołdźno, która nie składała również żadnych wniosków o dofinansowanie. Poza tym znaczącą różnicą jest rodzaj rozwijanej infrastruktury – jedynie w Mięście Ustka prowadzone są inwestycje innowacyjne, takie jak budowa mariny czy obiektu do uprawiania sportu ekstremalnego. Wyjściem z sytuacji mogą być działania gmin polegające na wdrożeniu budżetu obywatelskiego, w ramach którego mieszkańcy sami decydują o rodzaju prowadzonych przedsięwzięć. Ankietowani uważają również, że należy wesprzeć mniejsze gminy i realizować inwestycje w małych miejscowościach.</p>
5.	<p><i>Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?</i></p>	<p>W badaniach ankietowych na ten temat wypowiedziało się jedynie 44% respondentów, z czego 39% uważa, że system wskaźników pozwala na podjęcie interwencji w ramach LSR, a 61% - nie ma zdania. Ze spotkań refleksyjnych, w których udział brały osoby znające szczegółowe zapisy LSR, wynika natomiast, że system wskaźników w Planie Działania dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii (w 2017r. pozwolił na wypracowanie interwencji mających na celu zwiększenie ilości składanych wniosków, czy zmiany kryteriów w zakresie tworzenia miejsc pracy). Jedyną zauważoną luką w zakresie zdobywania danych jest pozyskiwanie informacji nt. zmian we wnioskach o dofinansowanie wnoszonych przed podpisaniem umów o dofinansowanie. W przypadku wskaźników Planu komunikacji trudne do oszacowania są dane pobierane od podmiotów zewnętrznych.</p>
<p>Pytania uzupełniające:</p>		
a)	<p><i>Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?</i></p>	<p>Dane dotyczące realizacji wskaźników pochodzą z monitoringu SGR, ze złożonych wniosków o przyznanie pomocy oraz informacji w zakresie ilości i wartości podpisanych umów o dofinansowanie regularnie przesyłanych przez IP, a także wniosków beneficjentów o możliwość zmian w umowach (informacja o zmianach). Są to oficjalne źródła, dlatego wiarygodność zdobywanych z nich danych jest 100-procentowa. Istotnymi informacjami byłyby również zmiany w zakresie realizowanych wskaźników wnoszone na etapie uzupełniania braków we wnioskach wybranych do dofinansowania. Obarczone ryzykiem błędów są natomiast wskaźniki Planu Komunikacji, który bada skuteczność działań informacyjnych, przekazywane przez podmioty zewnętrzne (np. członków Szlaku Rybackiego, którzy podają trudny do oszacowania poziom wzrostu odwiedzających ich klientów).</p>
b)	<p><i>Jeśli nie to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?</i></p>	<p>Wskazane jest, aby podjąć współpracę z IP dotyczącą udzielania informacji nt. zmian w zakresie wskaźników dokonywanych przez wnioskodawców na etapie składania przez nich uzupełnień do wniosków o dofinansowanie (np. poprzez przesyłanie umów z beneficjentami), a także zamiana wybranych wskaźników Planu Komunikacji na możliwe do obliczenia lub zamiana sposobu ich obliczania.</p>

<p>6.</p> <p>Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?</p>	<p>Procedury związane z wyborem i realizacją projektów ujęte są w Księdze Procedur i Kryteriów SGR stworzonej w oparciu przepisy zewnętrzne oraz w Regulaminie Rady, Statucie SGR i LSR. Są bardziej skomplikowane niż w poprzednim okresie programowania. Wśród respondentów 28,85% deklaruje, że zna je doskonale, a 48,08%, że orientuje się w nich, 37% ankietowanych uważa, iż są one przyjazne dla wnioskodawców, po 20,69%, że są „średnio” przyjazne, nie są przyjazne, a tyle samo osób nie ma zdania na ten temat. Ich dostępność zmierzono pytając o następujące cechy procesu naboru i wyboru wniosków oraz proces realizacji (ocena w skali 1-5):</p> <p>☒ jawność – w zakresie naboru i wyboru wniosków aspekt ten oceniono na 4,6 pkt., natomiast przy realizacji wystawiono notę równą 4,1. Przed realizacją naborów pracownicy Biura podczas szkoleń i konsultacji informują potencjalnych wnioskodawców o przebiegu całej procedury związanej zarówno z ich składaniem, oceną, weryfikacją w UM, jak i rozliczeniem. Przybliżane są również kryteria formalne i wyboru, tak by zainteresowani mogli zaplanować działania w ramach swoich projektów. Ponadto na stronie SGR umieszczone są wszelkie dokumenty zawierające opis procedur, a kryteria oraz wzory wniosków o przyznanie wsparcia i rozliczenie wraz z załącznikami oraz umowy o dofinansowanie znajdują się dodatkowo pod ogłoszeniami ws. naborów. Biuro SGR przed konkursami spotykało się w celu przedyskutowania i powtórzenia procedury składania i oceny wniosków i organizował szkolenia dla Rady w tym zakresie, zwiastując w przypadku zmian w procedurach. Pracownicy przygotowywali też dla członków tego organu pełną dokumentację związaną z wnioskami oraz materiały dodatkowe pomocne przy ocenie wniosków. Ponadto, aby oddzielić procedurę od LSR, SGR stworzyła Księgę Procedur i Kryteriów, tak, że stała się ona oddzielnym dokumentem (poprzednio stanowiła załącznik do Regulaminu Rady), którego nazwa sugeruje zawartość i ułatwia znalezienie interesujących wnioskodawców informacji. Pracownicy Biura i członkowie Rady, a także wnioskodawcy obecni na warsztatach refleksyjnych, zwrócili uwagę, że stopień jawności ww. procesu nie może być rozpatrywany jedynie w odniesieniu do dostępu do procedur, ale zależy również od stopnia ich skomplikowania, a ten jest o wiele większy niż poprzednim okresie programowania. Szczególnie problematyczne są wzory dokumentów aplikacyjnych, które w wersji Excel nie są edytowalne lub dostosowane do wszystkich wersji oprogramowania (Pracownicy Biura przy naborach wniosków udostępniali komputery, na których interesanci mogli wypełnić swoje wnioski). Ponadto pojawiły się uwagi o skomplikowaniu wniosków (w tym przypadku szczególnie problematyczne było określenie wartości pozyskanej wcześniej pomocy de minimis oraz sporządzenie biznesplanów, których forma była bardzo rozbudowana), a także gwarancji otrzymania dotacji oraz zbyt długiego czasu, co było niewykonalne ze względu na termin naboru). Wreszcie trudność sprawiły kryteria formalne w ramach PROW podzielone na kryteria oceny wstępnej, kryteria ustalenia kwoty wsparcia oraz kryteria zgodności z programem, a także częstotliwość zmian w rozporządzeniu. W przypadku samej realizacji misza nota wynikać może z faktu, że zasady tej realizacji zawarte w umowie odnoszą się do kilku aktów prawnych zasygnalizowanych w jej treści jedynie numerami paragrafów, co może utrudniać ich zrozumienie.</p> <p>☒ obiektywność – w tym przypadku przyznano 4,4 pkt. na etapie naboru i wyboru operacji oraz 4 pkt. na etapie realizacji. Obiektywność rozumiana jest jako jednakowe traktowanie wszystkich wnioskodawców oraz wymogi w odniesieniu do operacji, które mają rzeczywisty związek z ich realizacją. Wnioskodawcy przy przekazywaniu im informacji nt. procedury oceny wniosków byli zawiadomiani o sposobie wyboru komisji oceniających projekty oraz o wymogach zachowania przez nich bezstronności, a także o ich wykluczeniu z weryfikacji operacji ze względu na reprezentowaną grupę interesów. Stosowny rejestr wraz z deklaracjami członków Rady zamieszczony był na stronie internetowej wraz z wynikami naboru. Ponadto wnioskodawcy mieli prawo do wniesienia protestów, które rozpatrywane były przez innych członków niż grupy, które weryfikowały wnioski na pierwszym etapie. Na etapie oceny, by nie doszło do sytuacji, w której wnioski spełniające te same oceny uzyskały różną liczbę punktów, Rada porównywała operacje w zakresie konkretnych kryteriów. Wreszcie w pismach informujących o wynikach naboru zawarte były uzasadnienia przyznanych punktów.</p>
---	---

Biorąc pod uwagę liczbę protestów (9 na 48 operacji, które nie zmieściły się w limicie środków), można uznać, iż sposób przyjmowania i wyboru projektów spełnia przyjęte standardy. Niższa ocena w zakresie realizacji wniosków może wiązać się natomiast z jej różnymi zasadami w ramach poszczególnych obszarów tematycznych wsparcia. Przykładem może być konieczność umieszczania na portalu internetowym zapytań ofertowych realizujących projekty polegające na rozwijaniu działalności gospodarczej, z czego zwolnione są osoby otwierające przedsiębiorstwa oraz beneficjenci programu PO RYBY. Ponadto w czasie szkoleń i konsultacji, a także w ankietach negatywnie odnoszono się do czasu przeznaczanego na uzupełnienie braków we wnioskach (7 dni), co wobec terminów na ich sprawdzenie (45 dni w SGR i 3 miesiące z możliwością wydłużenia w IP) budziło wśród interesantów wiele wątpliwości.

W przypadku dwutorowo: z punktu widzenia wnioskodawców oraz osób odpowiedzialnych za jego sprawność, czyli pracowników i Rady SGR. Wnioskodawcy przynali rozpatrywać dwutorowo: z punktu widzenia wnioskodawców oraz osób odpowiedzialnych za jego sprawność, czyli pracowników i Rady SGR. Wnioskodawcy przynali wysoki noty w tym zakresie (1 ocena negatywna i 2 o wartości 3 pkt.). Wiąże się to z faktem, że od początku działań szkoleniowo-doradczych są informowani o ostatnich terminach ukazania się wyników oraz czasu na wniesienie protestów. Natomiast dla Biura i Rady etap ten niesie za sobą pewne problemy. Pojawiają się one już przy ogłaszaniu naborów, kiedy należy uzgodnić terminy, kwoty i dodatkowe warunki wsparcia dla naboru, co wymusza zachowanie odpowiednich terminów, a w przypadku błędów w ogłoszeniu lub wprowadzeniu zmian w ich treści – znacznie oddala termin ponownego ogłoszenia konkursu. Negatywnie na sprawność procesu wpływa też konieczność sporządzenia dużej ilości dokumentacji – uchwał, protokołów, a przede wszystkim kart oceny zgodności z PROW i dodatkowych dokumentów elektronicznych wspomagających procedurę. Weryfikując wnioski, członkowie Rady muszą sprawdzić spełnienie wielu kryteriów (zgodność z PROW). Wszystkie te czynności, wykonywane pod presją czasu, powodują pojawianie się błędów w dokumentacji (ponkursowej – mimo, że dotychczas IP zwrócił się z prośbą o wyjaśnienia dotyczących tylko dwóch naborów realizowanych w ramach jego terminu, po każdym zakończonym procesie pojawiają się uwagi dotyczące drobnych uchybień dotyczących błędów pisarskich w dokumentacji. Wycyzne MRIRW nr 6/4/2017 wprowadzają dodatkowe obowiązki polegające na stosowaniu do wnioskodawców pism z prośbą o uzupełnienie dokumentacji, co wymagało zmianę całej procedury ocenę wniosków i uczyniło ją jeszcze bardziej skomplikowaną. W odniesieniu do etapu realizacji operacji, należy zaznaczyć, że wielu ankietowanych zrozumiało go jako weryfikację wniosków w UM, co wynika z uwag związanych z długim czasem ponownego sprawdzania operacji. W odniesieniu do pracowników i Rady SGR problemem stanie się rozbudowana procedura wydawania decyzji w sprawie możliwości wprowadzenia zmian przez beneficjentów w ich umowach o dofinansowanie. Dokumentacja SGR mówi o ponownych sprawdzaniu przez Radę operacji, których dotyczyły umowy w ich pełnym zakresie. Z uwagi na to, że IP wymaga decyzji SGR w każdym przypadku zmian w zapisach umów (wiąże się to z faktem, że każda zmiana może mieć związek ze spełnieniem kryteriów zgodności lub wyboru), może dojść do sytuacji, w których członkowie Rady zmuszeni będą wypełniać całą dokumentację związaną z oceną wniosku nawet w przypadku, gdy zmiana w oczywisty sposób nie ma wpływu na jego ocenę.

Pytanie uzupełniające:

a) *Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie by podnieść ich użyteczność?*

Większość przeszkód w jawnym, obiektywnym i sprawnym przebiegu procesu jest niezależna od SGR i IP, ponieważ wynika z ustalen Instytucji Zarządzających. W celu poszerzenia świadomości wnioskodawców w tym zakresie, a także przygotowania ich na różne sytuacje w czasie realizacji operacji proponuje się organizację szkoleń z udziałem IP. W zakresie poprawności dokumentacji dotyczącej posiedzeń Rady, powinno weryfikować ją więcej pracowników Biura. Ponadto wskazane jest uproszczenie procedury wydawania decyzji w zakresie możliwości zmiany umów o dofinansowanie, tak by w oczywistych przypadkach braku wpływu na spełnienie kryteriów LSR mógł wydawać je Zarząd, a Rada zbierała się jedynie w wątpliwych sytuacjach i oceniała operację w odniesieniu do kryteriów, których zmiany mogą dotyczyć.

W 2017r. SGR:

- wyszła po 12 artykułów do prasy lokalnej, telewizji i stacji radiowych oraz portali internetowych (po 100% wskaźnika Planu Komunikacji - PK), z czego opublikowano 4 teksty w prasie (133,33% PK), 24 teksty na portalach internetowych (400% PK) i stworzono 4 programy w TV (100% PK); wyszła 4 newslettery (100% PK) do 827 osób (125,30% PK); wysoka skuteczność: różne portale internetowe, w tym związane z mediami i społecznościowe (głównie Facebook): 69,23% czyta je codziennie, 42,3% posiada profil społecznościowy, 46,15% preferuje przekazywanie w ten sposób informacji, 46,15% badanych czytało zamieszczone w nich artykuły, duża skuteczność: publikacje w prasie tradycyjnej; codziennie czyta ją 27,66% badanych, w badaniach nie wskazano tego kanału jako preferowanego źródła informacji, 2 osoby dowiedziały się z nich o szkoleniu, programy w lokalnej TV i stacjach radiowych: radia słucha codziennie 46,15% osób, jednak nikt nie wskazał go jako preferowanego źródła informacji ani jako źródła uzyskania informacji o LSR, 1 badany oglądał materiały o naborach w lokalnej stacji TV,
- wyszła 24 zbiorcze wiadomości e-mail (2400% PK) do łącznie 5777 odbiorców (1097,63% PK); z czego wynika, że jedną wiadomość otrzymał średnio 236 osób, wysoka skuteczność: 86% ankietowanych i 28,6% uczestników sondy wskazuje pocztę e-mail jako preferowane źródło informacji, 27,74% uczestników szkoleń dowiedziało się o nich od pracowników SGR, w co również wliczone są informacje e-mail,
- wyszła 17 informacji do podmiotów publicznych z gmin członkowskich z prośbą o umieszczenie ich na stronie internetowej (425% PK), w odpowiedzi na co komunikaty pojawiły się na portalach 69 razy (215,69% PK); wysoka skuteczność: 59,65% badanych czytało w nich informacje o SGR, 12,9% uczestników szkoleń dowiedziało z nich o spotkaniach,
- przebudowała własną stronę internetową (rekomendacja z ewaluacji za 2016r.), na której zamotowano 17 595 unikalnych odsłon (195,5% PK), wysoka skuteczność: w ostatnim półroczu odwiedziło ją 77% badanych, jako źródło informacji preferuje ją 63,46% ankietowanych i tyle samo przeczytało zamieszczone na niej informacje, 53,55% dowiedziało się z niej o szkoleniach, a jako najlepsze źródło informacji wskazało ją 38,1% osób uczestniczących w sondzie, 98% badanych ocenia pozytywnie jej szatę graficzną, łatwość wyszukiwania informacji, a 100% - aktualności i rzetelność informacji, 6 osób nie znało jej adresu,
- poszerzyła swoją bazę kontaktów o 166 osób (830% PK), przez co liczy ona obecnie 640 osób;
- informowała osoby pracujące w rybolóstwie o naborze wniosków związanych z dywersyfikacją źródeł dochodów (PO RYBY 2014-2020) przez radio morskie (1 wysłany i ogłoszony komunikat – po 100% realizacji wskaźnika PK) oraz przekazując 3 informacje pisemne o naborach wniosków (100% wskaźnika PK) 3 organizacjom rybackim, które przekazały je swoim członkom (100% wskaźnika PK),
- zorganizowała konferencję dla przedstawicieli mediów regionalnych, na którą zaprosiła 10 dziennikarzy (100% PK), wysoka skuteczność: efektem konferencji było ukazanie się 5 publikacji na internetowych portalach informacyjnych i 1 program w TV (150% PK).

Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

7.

☒ wzięła udział/zorganizowała 3 imprezy (300% PK). Dożynekach Rybnych, gdzie prowadziła zajęcia animacyjne dla dzieci i przekazała 58 (116% PK) przygotowanych kompletów prezentacji (2 prezentacje – 100% PK) nt. realizacji LSR i działalności SGR, a także zorganizowała Mikrobajki dla 3 grup przedszkolnych (śr. po 25 dzieci w grupie) i konkurs na nazwę kutra, do którego zgłosiło się 14 grup przedszkolnych;

☒ wydała 16000 kart i 5000 map Słowińskiego Szlaku Rybackiego (po 100% PK) przedstawiających 16 punktów związanych z rybactwem – wszystkie karty i mapy z terenu zostały wydane zainteresowanym turystom. Wysoka skuteczność; w punkty prowadzonych przez ww. podmioty nastąpił 15-procentowy wzrost klientów (100% PK).

☒ przygotowała dodatkowe gadzety związane z morzem, sportami wodnymi i rybactwem: cukierki, ołówki, brelobi, kalendarze, kubki termiczne i gry planszowe, które łącznie otrzymało 150 osób;

☒ wydała 500 broszur ogólnoinformacyjnych (100% PK) zawierających m.in. omówienie kryteriów wyboru wniosków o dofinansowanie, 500 ulotek promocyjnych (100% PK), 1000 informatorów z ikonografią przedstawiającą procedurę składania wniosków, kryteria wyboru, itp. (100% PK), wysoka skuteczność edukacyjna. Znalomość LSR wśród badanych wyniosła 67,50% (67,5% PK);

☒ przeprowadziła sondę internetową na temat najbardziej popularnych źródeł informacji oraz preferowanych terminów organizacji szkoleń; przeprowadziła badania ankietowe związane z komunikacją i znajomością LSR, podczas którego zadano pytania związane z ewaluacją LSR; niska skuteczność; ankietę ewaluacyjną wróciło 32,1% osób, a pracownicy Buura kontaktowali się z nimi również telefonicznie lub wypełniali ankiety wspólnie podczas konsultacji. w sondzie wzięło udział 21 osób na ponad 2 tys. użytkowników strony;

☒ regularnie prowadziła badania na temat jakości doradztwa (201. wydanych kwestionariuszy satysfakcji – 154,62% PK) i prowadzenia szkoleń (206 wydanych ankiet), wysoka skuteczność: 77,11% zwrotnych kwestionariuszy satysfakcji z doradztwa (108,2% PK), 75,24% zwrotnych ankiet ze szkoleń (100,32% PK)

☒ codziennie prowadziła usługi doradcze - łącznie 65,23 godz. konsultacji ogólnych bez wliczania czasu na przygotowanie e-maili i 15 godz. konsultacji specjalistycznych i 26 szkoleń (173,33% PK, narastająco z 2016r. – 37 szkoleń, tj. 176,19% PD do końca 2018r. i 56,92% całego PD). Wysoka skuteczność; 258 usług doradczych, 191 unikalnych podmiotów (100,53% PK, narastająco z 2016r. – 381 podmiotów - 108,86% Planu Działania (PD) do końca 2018r.; 47,63% całego PD), 206 uczestników szkoleń (158,46% PK, 48,62% całego PD), narastająco tj. z 2016r. – 334 osoby (51,38% całego PD), stopień satysfakcji z udzielonego doradztwa: dla 88 3,1% badanych konsultacje były zdecydowanie pomocne, dla 10,39% - raczej pomocne, a dla 1,3% raczej mało pomocne, 154 na 155 osób, które oddały kwestionariusze przyznało min. jedną pozytywną ocenę nt. doradztwa, w tym zakres merytoryczny bardzo dobrze oceniono 90,32% badanych, raczej dobrze - 8,39% badanych, a średnio - 1,3%, poziom wiedzy doradców: bardzo dobrze - 5,84%, raczej dobrze - 1,3%, gotowość do dalszego świadczenia pomocy: bardzo dobrze - 91,61% badanych, raczej dobrze - 7,74% badanych, a średnio - 0,65%, komunikatywność trenerów: bardzo dobrze - 90,32%, raczej dobrze - 9,03%, a średnio - 0,65%; 85,71% badanych deklarowało ponowny udział w przypadku złożenia wniosku, 1,95% stwierdziło, że nie skorzysta ponownie z konsultacji, a 12,34% nie podjęło jeszcze decyzji w tej kwestii, stopień satysfakcji ze szkoleń: każdy z badanych przyznał min. 1 pozytywną ocenę (155 osób, narastająco z 2016r. – 249 osób – 41,5% całego PD), szkolenia w dużym stopniu spełniły oczekiwania 79 35% uczestników, raczej spełniły oczekiwania 16,13% uczestników, umiarkowanie - 3,87% uczestników, raczej nie spełniły 0,65% uczestników (1 osoba), przygotowanie merytoryczne prowadzących bardzo dobrze oceniono 81,29% uczestników, a dobrze – 18,71%, umiejętności komunikacyjne prowadzących bardzo dobrze oceniono 83,12%, a dobrze - 16,88%, materiały szkoleniowe bardzo dobrze oceniono 75,32% uczestników, dobrze - 22,08%, przeciętnie - 2,6%, składanie i wybór wniosków: liczba wniosków złożonych przez uczestników konsultacji – 57, przez uczestników szkoleń – 50, liczba wniosków, które zrealizowały się w limicie środków – 42, liczba wnioskodawców, którzy podpisali umowy – 5 (100% podpisanych umów w 2017r., 7,14% całego PD).

Pozostałe wskaźniki skuteczności działań SGR: dotarcie do grup defaworyzowanych: uczestnictwo w konsultacjach – 108 osób (56,54%), szkoleniach: 112 kobiet (58,64%) i 16 osób z sektora rybactwa (8,38%) - jedna osoba może spełniać 2 warunki, 51 wniosków złożonych przez osoby z grup defaworyzowanych, w tym: 27 wniosków złożonych przez osoby z sektora rybactwa (20 operacji mieszczących się w limicie środków), 20 operacji złożonych przez kobiety (12 mieszczących się w limicie środków) – niektóre osoby spełniają 2 warunki, 11 miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych (zakontraktowane umowy), przewidywane do końca 2018r. – 94 wraz z samozatrudnieniem, **pozytywna ocena działań SGR** w skali 1-5: działań animacyjnych – śr. 4,5, promocyjnych – śr. 4,29, **pozytywna ocena wizerunku SGR** w skali 1 do 5: profesjonalizm – średnia 4,84, otwartość – śr. 4,77, niezależność – śr. 4,53 i innowacyjność – śr. 4,36, **pozytywna ocena pracowników SGR** w skali 1-5: kultura osobista – średnia 4,9, kompetencje merytoryczne i umiejętności prowadzenia szkoleń – śr. 4,73, komunikatywność – śr. 4,71.

8.	a) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skutecznie realizowała cele LSR?	<p>1. Z jednej strony niski poziom efektywności zamieszczania informacji w ww. źródłach wiąże się odchodzeniem mieszkańców w stronę mediów internetowych (jak wykazały to badania), a z drugiej – z niewielką liczbą tekstów umieszczanych w tradycyjnych mediach. Mimo, iż Plan komunikacji rozdziela wskazane wyżej kanały komunikacji, wskaźniki odnoszą się ogólnie do każdego rodzaju publikacji, w związku z czym należałoby dostosować Harmonogram do Planu Komunikacji i wskazać jeden wskaźnik dla wszystkich opublikowanych artykułów/audycji w mediach. Nie należy przy tym zaprzestać przesyłania materiałów do gazet, czy telewizji i radio, ponieważ jest to dodatkowy kanał komunikacji.</p> <p>2. Wskaźnik dotyczący wzrostu liczby odwiedzających punkty, które znalazły się na kartach i mapach Słowińskiego Szlaku Rybackiego, ze względu na trudności z jego określeniem (nie wszyscy uczestnicy Szlaku prowadzą w tym zakresie pełny monitoring) należy zmienić w taki sposób, by mógł być możliwy do obliczenia przez Biuro SGR oraz adekwatny do faktycznie oczekiwanych rezultatów działań promocyjnych.</p> <p>3. Mały procent zwróconych ankiet wynika z ich ilości i stopnia skomplikowania. Zaleca się uporządkować lub podzielić zawarte w nich pytania, co umożliwiłoby skrócenie ich formy i ułatwiło podsumowanie danych.</p> <p>4. W budżecie Planu Komunikacji znaczna ilość środków przeznaczona została na tzw. „zywą tablicę”, będącą kolejną formą prowadzenia badań. Działanie to będzie realizowane od 2018r. Zaangażowanie znacznej sumy w podobne przedsięwzięcie jest nieadekwatne do możliwych do osiągnięcia rezultatów. Należy zastanowić się nad zastąpieniem jej innym działaniem lub zmianą jej formy czy sposobu realizacji w taki sposób, by nie absorbowala dużych środków finansowych.</p> <p>5. Prezentacje na szkolenia powinny być drukowane w taki sposób, by informacje na nich były czytelne, tj. należy zamieszczać ich mniej na pojedynczych obrazach, zwiększyć rozmiar czcionki, itp.</p> <p>6. W celu zwiększenia frekwencji na szkoleniach, a tym samym zmniejszenia ryzyka rezygnacji wnioskodawców z dofinansowań, Biuro powinno zapraszać na wybrane spotkania, szczególnie związane z realizacją i rozliczaniem operacji pracowników Instytucji Pośredniczącej.</p>
9.	Inne zagadnienia związane z procesem realizacji LSR	Wszystkie zagadnienia związane z realizacją LSR zostały wzięte w pozostałych odpowiedziach.
10.	Sposób wykorzystania rekomendacji	Realizacja uwag zawartych w rekomendacjach planowana jest w kolejnych latach poprzez oraz przeorganizowania własnych działań (np.: organizację szkoleń z udziałem IP, uporządkowanie sposobu prowadzenia badań, większe zaangażowanie w przygotowanie dokumentacji konkursowej) oraz wprowadzenie zmian w procedurach (m.in. w Planie Komunikacji, Księdze Procedur i Kryteriów, Regulaminie Rady LSR), tak by kryteria odpowiadały właściwym potrzebom lokalnej społeczności i umożliwiały osiągnięcie wskaźników LSR, procedury były bardziej przyjazne beneficjentom i usprawniły pracę organów i Biura SGR, wskaźniki PK były adekwatne do pożądaných rezultatów działań promocyjno-informacyjnych. Jednocześnie dzięki prowadzonemu monitoringowi i ewaluacji możliwa będzie ocena skuteczności przeprowadzonych zmian.